

**1458 elejére súlyos válsághelyzet alakult ki Magyarországon.** 1458 elejére súlyos válsághelyzet alakult ki Magyarországon. Zsigmond (1387-1437) király uralkodása óta a bárói érdekszövetségek, az ún. ligák egymás közötti és a királyi hatalommal szembeni erőviszonyai határozták meg belpolitikai viszonyainkat.

Zsigmond az általa alkotott új arisztokráciával még féken tudta tartani a többi ligának a központi hatalom gyengítésére irányuló törekvéseit, ám halála után a bárói ligák a királyi hatalom fölé kerekedtek. 1440-ben ráadásul kettős királyválasztás történt: a nemesség túlnyomó többsége a lengyel-litván Jagelló házbeli I. Ulászló (1440-1444) királysága mellett voksolt, azonban az elhunyt Habsburg dinasztiabeli I. Albert (1438-1439) király özvegye, Erzsébet királyné úgy gondolta, hogy születendő gyermekét fogja királlyá választatni, ezért udvarhölgyével, Wolframné Kottaner Ilonával krimibe illő, kalandos úton ellopatta a Visegrádon őrzött Szent Koronát, s vele valóban megkoronázták utóbb, 1440. április 21-én Fehérvárott a három hónapos V. László (1440-1457) királyt. A tényleges hatalom I. Ulászlónak a várnai ütközetben történt eleste után Hunyadi Jánosnak, az ország legnagyobb földbirtokosának kezébe került, akit az országgyűlés V. László kiskorúságának idejére kormányzóvá is megválasztott (1446-1453). Miután az országgyűlés a még 13. életévét sem betöltött V. Lászlót nagykorúvá nyilvánította, Hunyadi letette a kormányzói tisztséget, ám valójában a gyermek király helyett nagybátyja, a Habsburgokkal rokonságban álló Cillei Ulrik kormányzott. Ekkorra már a Szent Korona a Habsburgok világhatalmi helyzetét megalapozó III. Frigyes német-római király, majd császár (1440-1493) kezében volt, minthogy Erzsébet királyné átadta neki mint V. László gyámjának még 1440 novemberében. (Szent Koronánk történelmünk során három alkalommal volt huzamosabb ideig külföldön, két alkalommal Bécsben, ti. a fentebb jelzett időszakon kívül II. József uralkodása idején 1781 és 1790 között, végül 1945 és 1978 között az Egyesült Államokban. A mostani nemzetvesztő politikai trupp-számára semmiféle szakrális-szimbolikus és államjogi jelentőséggel nem rendelkezvén a Szent Korona- az Európai Unió által nyújtott 6,5 milliárdos hitel fedezetévé tette, tehát az ország fizetéseképtelensége esetén a Szent Korona is végrehajtható, magyarán elkobozható az uniós főhatalmasságok által. Nos, ez az, amit nem fogunk hagyni.)

A nándorfehérvári diadal (1456) után három héttel Hunyadi a pestisjárvány áldozatául esett, s a II. Mohamed (1451-1481) támadása elől korábban Bécsbe menekülő V. László és Cillei a török elvonulása után megjelent Nándorfehérvár alatt, miután Cillei kinevezte magát a királlyal országos főkapitánynak, így a királyi várak és jövedelmek őt illették meg, tehát azokat az apja örökébe lépő Hunyadi Lászlónak ki kellett szolgáltatnia Ulrik gróf számára. Nándorfehérvár alá érkezve azonban az örség V. Lászlót a királyi kísérettel, valamint Cilleit és a főurakat beengedte a várba, a katonai kíséret azonban a falakon kívül rekedt. Bent a várban aztán másnap reggel a várkapolnából kihívták az újonnan kinevezett főkapitányt, s Hunyadi László fejére olvasta az atyja, illetve saját személye ellen elkövetett hetszegéseit. A mind indulatosabb szóváltásnak Cillei halála vetett véget. Hogy előre megtervezett merénylet történt vagy a vita fajult odáig, hogy vérontásra került sor, utólag már nem állapítható meg teljes bizonyossággal. A királyi kíséret tagjaként Nándorfehérvárott tartózkodó Liscius Miklós titkár néhány nappal később azt írta Rómába Enea Silvio Piccolomini bíborosnak, a későbbi II. Pius pápának, hogy a vita hevében először Cillei rántott kardot, így Hunyadi László önvédelemből mért ellenfelére halálos csapást. Mátyás király kiváló udvari történetírója, Antonio Bonfini viszont úgy tudja, hogy Hunyadi László birtokába került egy olyan levél, amelyet Cillei

Brankovics György, szerb despotának írt. Ennek tartalma volt a vita tárgya, mert Cillei két golyóról ír ( Hunyadi László és Mátyás feje), amit hamarosan el fog küldeni a szerb despotának. A király a Hunyadi- párt fogságába került, majd Temesvárott esküvel fogadta meg a Hunyadi-fiúk anyja, Szilágyi Erzsébet, illetve annak testvérbátyja, Szilágyi Mihály előtt, hogy Lászlót és Mátyást nem fogja bántódás érni Cillei halála miatt, egyúttal Hunyadi Lászlót visszahelyezte az országos főkapitányi tisztségbe. 1457. márciusában azonban V. László országos ügyben tanácskozásra hívta Budára a főrendeket, köztük természetesen Hunyadi Lászlót és Mátyást is. Garai László nádor és Újlaki Miklós erdélyi vajda tanácsára a király mindkét Hunyadi- fiút néhány bizalmasukkal, köztük Vitéz Jánossal, Kanizsai Lászlóval és Rozgonyi Sebestyénnel együtt elfogatta, majd egy statáriális eljárást indított ellenük. A vád a két Hunyadi fiúval szemben az volt, hogy meggyilkoltatták Cillei Ulrikot, továbbá Lászlónak a trón megszerzése volt a célja és a törvényesen megkoronázott uralkodó életére tört. Végül az ítélőszék felségárulás címén halálbüntetést és vagyonek kobzást szabott ki mindkét Hunyadi testvérré, valamint a Hunyadi- párt több vezetőjére, így Kanizsai Lászlóra és Rozgonyi Sebestyénre is. ( A koncepció bírósági ítéletek és a nemzeti érdek már abban az időben sem estek feltétlenül egybe) . Végül 1457. március 16-án azonban csak Hunyadi Lászlón hajtották végre az ítéletet a budai várban. A kivégzéskor csodás esemény történt. Első világi történetírónk, Thuróczy János így örökíti meg krónikájában mindezt: „ Amikor László gróft lefejezték , ő a hóhérnak három csapása után hátrakötözött kézzel sebeiben elterülve feküdt a földön, de aztán önerejéből felemelkedve felkelt, és eléggé érthető hangon azt mondta, hogy az előírt három csapást , amelyet az ő lefejezésénél már elvégeztek, kiállta, és további elégtétellel jog szerint már nem tartozik. Az összes körülállók megdermedtek a szokatlan látványtól. Ő pedig hirtelen megindult, de néhány lépés után a rajta levő ruhában megbotlott, és arca bukott, és némely ott állók parancsára, akiknek nagyon érdekében állt a dolog, elvégezték a még hátralévő dolgot: lefejezték.” A kivégzés hírére a Hunyadi- Szilágyi liga fegyveres felkelést robbantott ki: megkezdődött a polgárháború. A Tiszától keletre fekvő országrészt, Erdéllyel együtt a felkelők ellenőrizték. Miután a királyi hadak nem bírtak Szilágyi Mihállyal, s eredménytelenül végződtek a Hunyadi-Szilágyi liga megbékéltetését célzó kísérletek is, 1457 májusában V. László – túszként magával hurcolva Mátyást- Bécsbe, majd ez év szeptemberében, cseh király lévén is, Prágába távozott. A polgárháború elmérgesedését a király váratlan halála akadályozta meg: a 17 esztendő V. László 1457. november 23-án Prágában elhunyt. Második Habsburg-házbeli királyunk halálával kapcsolatban két feltételezés is létezik: az egyik verzió szerint bubópestisben szenvedett az uralkodó, míg a másik elképzelés hívei szerint Podjebrád György kormányzó, jövődöbéli cseh király megmérgeztette. ( Ezzel a koncepcióval találkozhatunk Arany János híres balladájában, az V. Lászlóban is.)

Ily módon megnyílt a trónhoz vezető út Hunyadi János kisebbik fia, a Prágában raboskodó Mátyás előtt. Vitéz János, váradi püspök, a kiváló humanista, Mátyás nevelője személyesen ment Prágába 1457 decemberében, és ott megegyezett Podjebráddal Mátyás kiadatásáról. A jövődö cseh király némi váltságdíj és azon ígéret megerősítése fejében, hogy Mátyás feleségül veszi leányát, Katalint, hajlandó volt kiadni a várományos uralkodót a magyar küldöttségnek. ( Mátyás első szuverén döntése az volt, hogy még 1457 november végén az országnagyok és családjának tudta és beleegyezése nélkül eljegyezte Podjebrád Katalint). Hunyadi Mátyás választási esélyeit a cseh kapcsolatokon túl, jelentős mértékben megnövelte, hogy - a déli harangszót másfél évvel korábban elrendelő- III. Callixtus pápa is támogatta királyságát. A katolikus egyház fő ugyanis a nagy törökverő Hunyadi János fiában látta a pogányok elleni

politika legfőbb biztosítékát és zálogát. Így a magyar püspöki kar, élén Szécsi Dénes esztergomi érsekkel a 15 esztendős Mátyás mellé állt. Miközben a nemzetközi diplomácia színterein folytak a tárgyalások és az egyeztetések a magyar trón betöltéséről, 1458. január 12-én Szegeden a Hunyadi-Szilágyi liga kibékült a nagy rivális Garai László nádor vezette ligával. A szegedi egyezményben Garai fogadalmat tett, hogy elősegíti Mátyás mielőbbi szabadon bocsátását és támogatja királlyá választását. Szilágyi Erzsébet és Mihály viszont arra tették ígéretet, hogy Hunyadi László haláláért nem fognak bosszút állni, Garai megtarthatja a nádori tisztségét, végül Mátyás feleségül veszi a nádor leányát, Annát. Garai kívánságára került bele az egyezménybe- miután értesült a prágai eljegyzés híreről-, hogy Mátyást addig sem az atyai örökségbe, sem az ország birtokába nem engedik lépni, amíg Garai Annával házasságot nem köt. Eközben Pesten már összeült a királyválasztó országgyűlés, ahová 1458. január 20-án a Hunyadi-párt vezetői, Szilágyi Mihály, Kanizsai László és Rozgonyi Sebestyén 15 000 főnyi katonai kísérettel bevonultak, egyfajta erődemonstrációt tartva a nemesség és a bárók előtt. Bonfini arról is említést tesz krónikájában, hogy Szilágyi egy vérpadot állíttatott fel Rákos mezején, s mindazokat kivégzéssel fenyegette meg, akik vonakodnának szavazatukat unokaöccsére adni. Miután a Budán tanácskozó főpapok és bárók – köztük Garai és Újlaki is- elfogadták Mátyás személyét, 1458. január 24-én a köznemesek a Duna jegén királlyá választották őt. Thuróczy elbeszélése szerint a magyar köznép már napokkal korábban fel- alá vonult a budai utcákon, és fennhangon kiáltozta: „Akarjuk, hogy Mátyás legyen a király; Isten őt választotta a mi oltalmunkra; mi is válasszuk meg!” A tudós történetíró közlése szerint „a magyar történet kezdetétől fogva egyetlen király megválasztását sem ünnepelték ekkora örömmel és magasztalással.” Miután Podjebrád kiadta az újonnan megválasztott királyt a magyar küldöttségnek, Mátyás ( 1458-1490) február 14-én bevonult Budára, ahol a Nagyboldogasszony ( Mátyás)-templomban intronizálták, azaz- lévén a Szent Korona még ekkor is III. Frigyes birtokában- trónra ültették. Mátyás király uralkodásának kezdetétől mindent megtett azért, hogy III. Frigyesről visszaválthassa szent nemzeti ereklyénket. Ötéves kitartó tárgyalások után jött létre 1463. július 19-én III. Frigyes és a Vitéz János vezette magyar béke delegáció között a bécsújhelyi szerződés, amely kimondta, hogy Mátyás 80 000 aranyat köteles fizetni a Szent Korona kiadása fejében, III. Frigyes megtarthatta a magyar királyi címet, s amennyiben Mátyás törvényes fiú örökös nélkül halna meg, a magyar trónt a császár, illetve törvényes utódai öröklik.

A koronázással azonban Mátyás király boszniai, törökellenes hadjárata miatt várni kellett a jövő év tavaszáig. A győzedelmes balkáni háborúból visszatérve a király 1464. február 13-án ünnepélyes külsőségek közepette vonult be- már-már az ókori római diadalmenetek díszleteire emlékeztetve-székvárosába, Budára.( Mennyivel másabb és felemelőbb volt ez a február 13., mint volt az a másik, az a tragikus, 1945-ben, a szovjet hódoltság kezdetekor.) A koronázásra Fehérvárra, az esztergomi érsek, Szécsi Dénes közreműködésével került sor 1464. március 29-én. Immáron Mátyás uralmának törvényességét ettől a naptól senki nem vonhatta kétségbe. Elkezdődött hazánk történetének legdicsőségesebb korszaka. Az európai uralkodók rövidesen a legnagyobb elismeréssel tekintettek Magyarországra királyára.

Lipusz Zsolt